

KÜLÖNFÉLÉK

Felhívás. A mai napig több egyházközség nem tett eleget az E. K. Tanács 2436—1939. sz. köriratának, mellyel a Keresztény Magvetőnek az egyházközségi könyvtárak részére való megrendelését elrendelte. Arra kérjük lelkésztársainkat, hogy ezen felhívásnak a lehető gyorsan eleget tenni sziveskedjenek, mert fölösleges példányt nem tudunk nyomtatni s így az utólagos megrendeléseknek eleget nem tehetünk. Az 1939. évi évfolyamból még néhány példány rendelkezésre áll. Kérjük azoknak az egyházközségeknek a vezetőségét, amelyeknél a hátrálékok felszaporodtak, hogy azokat rendezni sziveskedjenek. Egyben felhívjuk a figyelmet az E. K. Tanács 2043—1938. sz. rendelkezésére, amellyel a folyóirat megrendelését az egyházi alkalmazottakra és egyházi tanácsosokra nézve *erkölcsileg* kötelezővé tette.

János Zsigmond. Folyó év július 7-én lesz János Zsigmond Erdély első fejedelme születésének 400 éves évfordulója. Ez az év nehéz, de gyönyörűséges kötelességekre szólít első sorban minket unitáriusokat. Bár P. Szentmártoni Kálmán a fejedelem életrajzában eloszlatta azt a homályt, amivel megelőzőleg az elfogult történetírás éppen unitárius voltáért jellemét és egyéniségét körülvenni igyekezett, de ezt a munkát nekünk tovább kell folytatnunk. Be kell vinnünk népünk közé is azt a tudatot, hogy Dávid Ferenc mellett neki köszönhetjük azt, hogy az unitárius vallás a négy „recepta religio“ között foglalt helyet, hogy ennél fogva Erdély földjében olyan gyökeret verhetett, hogy 380 év kegyetlen viharai sem tudták kidönteni, hogy ma is ama törvény védelme alatt imádkozhatjuk egy Istenünket. Be kell vinnünk a köztudatba, hogy az első és mondhatni egyetlen unitárius fejedelem volt az, aki Erdélyt a vallásszabadság „klasszikus földjévé“ tette oly időben, amikor egyebütt tüzzel és vassal elnyomták a meggyőződés szabadságát. Legyen ez az év a János Zsigmond esztendeje s nem csak itt Erdély bércei, de külföldi testvéreink között is ujjaljon meg áldott emlékezete, hogy ez által igazságot szolgáltatassunk neki.

Nagy Lajos tanár és a Mátyás-szobor. Nagy Lajosnak, a kolozsvári kollégiumunk áldott emlékü tanárának a nevét, most a Mátyás király születésének 500 éves évfordulójával kapcsolatban sűrűn emlegetik a napilapok. Az ő gondolatában született meg az az eszme, hogy Kolozsváron, a szülővárosában az „igazságos“ királynak szobrot állítsanak s a városi tanácsban ő tette az erre vonatkozó első indítványt, amely azután a Fadrusz János művészetében testet öltött. Ez a szobor nem csak a nagy király dicsőségét hirdeti, hanem azokét is, akik lélekkel, gondolattal és kézzel munkások voltak megteremtésében.

Különben Nagy Lajos tanárnak találékony, gyakorlati és életrevaló gondolkozását egyebek mellett mutatja az is, hogy 1860-ban az ő lelkében született meg a Keresztény Magvető kiadásának a gondolata, amely már a következő évben testet öltve, a mai napig, mint Erdély legrégebb magyar nyelvű folyóirata, futja pályáját.

Presbiteri értekezlet. Lélekemelő, mondhatni történelmi jelentőségű unitárius napok voltak Sz.-Keresztúron március 28. és 29-én. Ezeket a napokon tartottuk meg egyházunkban az első hivatalos presbiteri értekezletet. Ez alkalommal mintegy 350 székely unitárius kebli tanácsos jött össze a közelből és a távolból élükön a lelkészeikkel. Két napon át hűségesen kitartottak s nem csak érdeklődéssel hallgatták az előadásokat, hanem maguk is, hol tapasztalataikról számoltak be, hol újabb kérdésekkel fordultak a vezetőséghez. Az értekezlet istentisztelettel kezdődött a helybeli templomban, amelyen imádságot mondott Ütő Lajos esperes. Az ünnepélyes megnyitás a főgimn. tornatermében volt, hol Dr. Fazakas Miklós köri f. ü. gondnok üdvözölte az értekezletet s Dr. Varga Béla püspök ünnepélyesen megnyitotta. Azután az előadások következtek. Dr. Kiss Elek „Unitárius egyházunk mai kérdései és a kebli tanács“, Vári Albert „A presbiteriség a történelemben“, Pataki András „A kebli tanácsos és az egyház anyagi kérdései“, Dr. Fikker János „A kebli tanácsos és az egyházközség valóság-erkölcsei élete“, Simén Dániel „A keblitanácsos és az egyháztársadalmi munka“, Boros György gazdasági intézeti igazgató „Időszertü gazdasági kérdések“ címen tartottak előadásokat. 28-án este műsoros estély volt, melyen megnyitót mondott Dr. Elekes Domokos főgondnok. Szépen szerepeltek Lőrinczi László vezetésével a kadácsi és a szentábrahámi énekvézer vezetése alatt a szentábrahámi egyházközség dalárdái. Értelmesen szavalt egy székely legény és Vas Irén nevű leány. Magyar dalokat énekelt Péterfi Gyula zongorakisérére mellett Fazakas Jenő ravai lelkész. Egy szép és tanulságos elbeszélését olvasta fel Gyallay Pap Domokos. Az estélyt bezárta Osváth Árpád f. ü. gondnok. Az értekezlet 29-én istentisztelettel végződött a templomban, ahol imádságot mondott Péter Ödön lelkész, egyházi beszédet Ürmösi József püspöki titkár és bezárót Dr. Varga Béla püspök. Az értekezlet bezárása után a lelkészek együttes megbeszélést tartottak, amelyen sok érdekes kérdés került felszínre. Hisszük, hogy ez értekezletnek meg lesz a termékenyítő hatása egyházi életünkre.

Emlékezés Bárány Orbán Balázsról. 1940. április 19-én van Orbán Balázs halálának 50-ik évfordulója. Mint tündöklő csillag, úgy ragyog a múltból a jelenbe Orbán Balázs nemes alakja és ha nem volna ez az évforduló, az idők szellemének hatása alatt is gyakran kellene őt felidézni, mert Orbán Balázs nevének pusztán felemlítése is szent eszme, mely új gyümölcsöt terem s példájára, mint követendő eszményre, nagy szüksége van a mai magyarságnak.

Orbán Balázsnak egész írói, politikai és társadalmi műkö-

désre oda irányult, hogy a székelységet boldogítsa. Az országgyűlésen mindig védi a székelység ügyét, a nyári szünetet pedig arra használja fel, hogy gyűjti az adatokat a székelységről frott munkáihoz. Valósággal bálványozta a székelységet. Hitt nemzete küldetésében és ha csalódnia is kellett, sohasem csüggedt, királyi erényekkel ékeskedő, szerető édes atyja, jóltevője maradt mindig a székelységnek. Mindent érttök tett. Célja az volt, hogy a székelységet maga magának megbecsülésére, saját értékének helyes felismerésére megtanítsa, hogy kötelességtudó, nemesen törekvő, becstületesen munkálkodó, független érzelmű polgárokká tegye, hogy ébrentartsa imádott fájában a székely öntudatot. Régi eszményképek felkeltésével új nemzedéket akart nevelni, amely jogos önbizalommal eltelve, fölemelt fővel hirdesse továbbra is a székely dicsőséget. Ezekben van a székely nép szempontjából Orbán Balázs történeti jelentősége.

A székelység iránti rajongó szeretete a legszebb nemzeti erénye s nincs a székelységnek egyetlen embere, sem a múltban, sem a jelenben, aki Orbán Balázst eszményi gondolkozásban s önzetlen cselekvésben felülmulná. Egész élete küzdelem a jóért, az igazságért a haza üdvére. A lélekben idealista, gazdaságban gyakorlati eszű volt. Egyszerűen élt és öltözködött, csakhogy megtakarított filléreivel használhasson imádott székely népének. Végrendeletében tövisi birtokát, Csáklya és Kurety községekben levő illetményét letelepítésre, székely fajmentési célra az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnek hagyta s a székelykeresztúri unitárius főgimnáziumnak is három alapítványt tett a népnevelés előmozdítására. Íme egy ember, aki minden szellemi és anyagi kincsét a székelysége hagyta. Ebben az eszményi fajszeretetben csúcsonodik ki Orbán Balázs történeti alakja, ez volt egyéniségének nemes zománca.

Erős meggyőződésből lett unitáriussá s ezért nekünk unitáriusoknak Orbán Balázs örök büszkeségünk, akivel mindig eldicsekedhetünk, de mi mindig úgy éreztük, hogy Orbán Balázs nemcsak az unitáriusoké, hanem az egész székelységé, az összmagyarságé. Orbán Balásznak, a legnagyobb székelynek közös tisztelete legyen a mi egységes, erős hitünk. Világítson nekünk és melegítsen minket állandóan Orbán Balázs lángszelleme. Sz. K.

Fülöp József. Szamosújvári magányában szerényen élő fiatal atyánkfia, ki az U. I. T. rendes tagja, a „Keleti Ujság“ megelőző évi riport pályázatán első díjat nyert, az 1939 évi verspályázaton „Lázmotolla“ c. versével 121 pályázó közül a második díjat kapta. A Finta Zoltán, Reményik Sándor, Maksay Albert, Császár Károly és Nyirő József tagokból álló bíráló bizottság egyhangúlag megállapította, hogy a „Lázmotolla“ c. vers az első díjnyertessel „szinte egyértékű“. „Vad, féktelen keserűség, sötét ember és életlátás, ijesztőképek és hasonlatok jellemzik. Néhol zord erő mutatkozik nyelvében, váratlan fordulataiban. Rimkezelése tökéletes, strofaépítése szabályos.“ Folyóiratunk jelen számában „Tavaszi csendélet“ és

„Harmincöt évem számadása“ című versét közöljük, amelyek szintén jellemzőek költői egyéniségére.

Tolsztoj gróf hitvallása. Tolsztoj 1901-ben állította össze személyes hitvallását, midőn a Szent Szinodus az orosz egyházból kiközösítette. E hitvallás a következő:

„Hiszek az Istenben, aki szellem, szeretet és mindenek a forrása. Hiszem, hogy Isten bennem van és én Őbenne.

Hiszem, hogy az Isten akarata legvilágosabban és legtömörebben az ember Jézus tanításaiban van kifejezve, — Őt Istennek tartani és imádni a legnagyobb szentségtörésnek tartom.

Hiszem, hogy az ember jólléte az Isten akaratának teljesítésében áll és az Ő akarata az, hogy egymást szeressük, úgy cselekedjünk másokkal, mint, ahogy kívánjuk, hogy mások velünk cselekedjenek; amint az evangéliumban írva van: ez a törvény és a próféták.

Hiszem tehát, hogy minden ember életcélja abban áll, hogy növelje a benne levő szeretetet; ez a szeretet az embert nagyobb jóllétre emeli, halál után annál nagyobb boldogságot ad, minél nagyobb volt benne a szeretet; és abban az időben, mindennél inkább hozzájárul Isten országának megvalósításához ezen a földön — azaz egy olyan életrend létesítéséhez, melyben az egyenlenség, család és erőszak helyett, amelyek ma a világot uralják, a szabad elhatározásból származó megegyezés, igazság és testvéri szeretet uralkodik.

Hiszem, hogy a szeretet fejlődésének egyetlen eszköze — az imádság, nem a templomokban szokásos nyilvános imádság, amelyet Krisztus kifejezetten megtiltott (Mt. 6, 5—13), hanem az az imádkozás, amelyre Jézus példát adott, a magányban való imádkozás, amely életünk jelentésének tudatát és Isten akaratától való függésünket fejezi ki.

Ha az én hitem valakit támad, elszomorít vagy zavarba ejt, arról éppen úgy nem tehetek, mint ahogy nem változtathatom meg a testemet. Nem magamtól nyertem az életet és nem is halhatok meg a magam elhatározásától (ami különben hamar bekövetkezik),¹ ezért tehát nem élhetek másként, mint ahogy élek, amíg készülök ahhoz az Istenhez, akitől jöttem. Nem mondom azt, hogy az én hitem minden idők kétségtelenül igaz hite, de nem találok más egyszerűbb, szívem és elmém kérdéseire megfelelőbbet. Ha egy jobbat ismernék meg, azonnal elfogadnám, mivel Isten azt akarja, hogy a tiszta igazságot valljuk. Azokhoz a hitvallásokhoz, melyektől megszabadultam, többé vissza nem térhetek, miként a repülő madár vissza nem térhet a tojásba, amelyből kikelt.

Coleridge mondotta: „Aki azon kezdi, hogy a kereszténységet jobban szereti, mint az igazságot, odajut, hogy a saját egyházát vagy felekezetét jobban szereti, mint a keresztény-

¹ Még tíz évet élt azután

seget és végül önmagát (a saját békéjét) jobban szereti, mint bármit ezen a világon.“ „Én ellenkező irányban haladtam. Azzal kezdtem, hogy orthodox egyházamat jobban szerettem, mint saját békességemet; azután a kereszténységet jobban, mint az én egyházamat; most pedig az igazságot jobban szeretem, mint bármit ezen a világon. Mindaddig, amíg az igazság és a kereszténység egyet jelent számomra: addig vallom a kereszténységet és amily mértékben hiszem és vallom, oly örömben és békében élek és oly örömben és békében közeledem a halálhoz.“ (What is religion? Angol fordítás. 1902. 136—137. l.) B. P.

A halhatatlanság hite. A földi lét szűk korlátai között élő s ez anyagi világ törvényei szerint gondolkozó ember nehezen tud felemelkedni arra a metafizikai magaslatra, melyen a lélek halhatatlanságának a hitével találkozhatnék. Bár ez a hit egykoru az emberiséggel s valamilyen formában mindig élt az ember lelkében; bár semmiképpen sem tudunk belenyugodni abba, hogy a sirban mindennek vége van s ott az erény és a bűn, a jóság és a gonoszság egyforma sorsban részesül, s nem tudunk beletörődni abba, hogy a földi élet sok igazságtalansága minden kárpótlás nélkül maradjon: mégis a jövő élet hitével szemben sokan kételkedve állanak. Miért? Azért, mert a lét formáinak változásait és mulandóságát látva, a külső jelenségek látható valóságából nem tudnak behatolni a dolgok és események lényegébe. A kézzel fogható realitások mögött és alatt nem látják a lelki valóságokat s a láthatatlan igazságokat. Pedig ezek is valósággal léteznek, csak még nem találtuk meg azokat az utakat és eszközöket, amelyek segítségével hozzájuk férközhetnénk s magunkhoz közelebb hozhatnók, amint a rádió segítségével már megtudjuk fogni a levegő láthatatlan hullámrezgéseit.

Már eddig is kiváló nagy elmék tettek bizonyosságot a lélek halhatatlansága mellett, s az a keresztény vallásnak egyik sarkalatos alaptétele, mégis sokan vannak a Tamások, akik addig nem hisznek, amíg nem látnak. Az ilyen hitetlen Tamások lelki egyensúlya helyreállításának teszen nagy szolgálatot *Gustav Stramberg* svéd tudós, aki — amint olvassuk — a csillagászok stockholmi kongresszusán olyan kijelentést tett, hogy sikerült olyan tudományos bizonyítékok birtokába jutnia, amelyek az eddigi metafizikai feltevések helyett fiziológiai úton igazolják az emberi lélek halhatatlanságát. Nagy érdeklődéssel várjuk a kérdés további fejlődését, mert ennek tisztázásával nemcsak a keresztény vallás egyik sarkalatos tétele nyer tudományos beigazolást, de sok kétkedő lélekbe is nyugalom költözik.

V. A.

Szerkesztésért felel: VÁRI ALBERT.